

ЕФЕКТИВНИ ОХРАНИТЕЛНИ ДЕЙСТВИЯ НА „ТРАСПОРТНА ПОЛИЦИЯ“ ПРИ ПРЕВОЗ НА ОПАСНИ ТОВАРИ С ЖЕЛЕЗОПЪТЕН ТРАНСПОРТ

Васил Костадинов¹, Симеон Ананиев Ананиев²
vas.kostadinov@abv.bg, saexpert@abv.bg

¹*Академия на Министерство на вътрешните работи, София,*
²*ВТУ “Тодор Каблешков”, ул. “Гео Милев”158, 1574 София,*
БЪЛГАРИЯ

Ключови думи: железопътна инфраструктура, железопътни, превозвачи, превози, превозни средства, опасни товари, безопасност, сигурност, охрана.

Резюме: Статията разглежда охранителната дейност, като важно направление по обезпечаване сигурността при превозите на опасни товари с железопътен транспорт в Република България. Съвкупността от прилагането на ефективни охранителни действия, запазване целостта на имуществото и минимизиране на риска при транспортиране и недопускане на престъпни посегателства формулира основната цел на полицейските органи.

Разгледани са нормативно регламентирани функции и задачи по организиране и извършване на охрана на опасни товари от служителите на „Транспортна полиция“ и охранителни фирми, както и реализираната контролна дейност.

Структурирани и анализирани са организацията, ръководството и изпълнението на задачите при охраната при превоз на взривни вещества и други опасни товари по железопътния транспорт, обхващащи комплекс от охранителни мероприятия разделени в отделни етапи – подготвителен, изпълнителен и заключителен

Направени са изводи за необходимостта от прилагането на унифицирани правила и норми за охраната на опасни товари, реализирани от полицейските органи и охранителни фирми, позволяващо подобряване средата на сигурност в железопътния транспорт и обектите от железопътната инфраструктура, като част от критичната инфраструктура на страната. В заключението са дефинирани и предложени конкретни мерки за снижаване рисковете от настъпване на вредни последици и подобряване на условията, въздействащи на средата за сигурност.

1. Цели и регламентация на дейността по охрана на опасни товари при превоз с железопътен транспорт .

Основните цели при охрана на опасни товари, превозвани с железопътен транспорт са концентрирани в следните параметри:

- Да се улесни свободното движение на стоки и услуги, както и гарантиране високо ниво на сигурност и безопасност на гражданите, инфраструктурата и природата.

- Повишаване безопасността и сигурността на превозите. Превенция относно ограничаване на рисковете, присъщи за превозите и охраната на опасни товари.

- Завишаване административния капацитет на персонала на превозача и управителя на железопътната инфраструктура във връзка с превоза и охраната на опасни товари;

- Организиране и провеждане на специализирано обучение.

Основен международен нормативен акт, регламентиращ превоза на опасни товари в железопътния транспорт е Правилника за международен железопътен транспорт на опасни товари (RID) към Конвенцията за международни железопътни превози (COTIF).

В изпълнение на приетите международни актове, в законодателството на Република България са утвърдени и се прилагат редица закони и подзаконовни нормативни актове, регламентиращи превоза и охраната на опасни товари в железопътния транспорт:

В България превоза на опасни товари в железопътния транспорт е регламентиран в Закон за железопътния транспорт, Правилник за превоз на опасни товари с жп транспорт RID, Наредба № 46 за железопътен превоз на опасни товари в Р България.

Дейността по охраната на общо опасни средства(опасни товари) в стационарни обекти и при превоз с железопътен транспорт се регламентира от Закон за МВР, Закон за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия, Закон за частната охранителна дейност, Наредба за осигуряване на физическата защита на ядрените съоръжения, ядрения материал и радиоактивните вещества, Наредба за условията и реда за извършване на превоз на радиоактивни материали.

Обхватът на тази дейност включва разнообразни задачи, свързани с издаването на разрешителни и лицензионни документи, оценка на риска и средата за сигурност, организацията и извършването на охраната, осъществяването на контролна дейност и други.

Субекти на тези задачи са органи и служби с различни компетенции като Държавна агенция „Национална сигурност“, Главна дирекция „Национална полиция“ – МВР, частни охранителни фирми.

Отдел „Транспортна полиция“ и дирекция „Специализирани полицейски сили“ като структурни звена на Главна дирекция „Национална полиция“ реализират дейност по охрана на опасни товари, превозвани с железопътен транспорт въз основа на възложени от закона дейности или при изпълнение на договор, с изключение на военни товари, техника и войски.

2. Организация на железопътните превози на товари. Железопътна инфраструктура и железопътни превозачи.

Железопътната инфраструктура като съвкупност от всички железни пътища и стационарни съоръжения, включително железопътните линии и прилежащите и принадлежащите към тях терени, изкуствените съоръжения - мостове, тунели, надлези, подлези и съоръжения за предпазване от лавини и падащи камъни, както и релси, траверси, релсови скрепления, стрелки и баластова призма и други, и като част от критичната инфраструктура на страната изисква адекватни действия за нейната охрана и защита. Главните железопътни линии на страната са част от съществуващите европейски транспортни коридори като общата им разгърната дължина е 3688 км, а на второстепенните 1072 км.

Железопътните превозачи са търговци, чиято основна стопанска дейност е предоставяне на железопътни транспортни услуги за превоз на пътници или товари във вътрешно или международно съобщение при задължително осигуряване на локомотиви

за теглене на превозните средства. Превозвачите самостоятелно определят своя бизнес план, своите инвестиционни и финансови програми, както и начините на изпълнението им съобразно условията на пазара.

Либерализацията и отварянето на железопътните пазари в Европа, доведе до появяването на нови непознати икономически субекти като частни железопътни превозвачи, различни от държавните железници. Достъпът до пазара на превози е регламентиран с издаването на лиценз. Всички превозвачи, които притежават лицензия, сертификат за безопасност и сертификат за застрахователно покритие нотифицирани в Европейска комисия, имат право на равнопоставен достъп до железопътната инфраструктура при определени условия.

Всеки един железопътен превозвач сключва индивидуален договор с ДП НКЖИ за достъп и извършване на железопътни превози на товари по железопътната инфраструктура, като заплащат инфраструктурни такси за използването ѝ. Размерът на таксите се определя с акт на Министерския съвет по предложение на министъра на транспорта съобщенията и информационните технологии.

Лицензирани железопътни превозвачи в България към 01.03.2013 г., според публичните данни, публикувани на интернет страницата на ИАЖА са БЖК АД, ДБ Шенкер Рейл България ЕООД, Булмаркет- ДМ ООД, БДЖ - Товарни превози ЕООД, БДЖ– Пътнически превози ЕООД, Газтрейд АД, Унитранском АД, Експрес Сервиз ООД, Държавно предприятие „Транспортно строителство и възстановяване”, „Карго транс вагон България“ АД, „Порт Рейл“ ООД.

В качеството им на субекти на железопътния транспорт, в частност на дейността по превоз на опасни товари, те също са обект на охрана.

В структурна схема на Действия при превода и охрана на опасни товари с железопътен и комбиниран транспорт, са обобщени и систематизирани задълженията и действията на участниците в реализиране, безопасност и сигурност на превозния процес от: *склад съхранение* → *място товарене* → *превоз* → *място разтоварване* → *склад съхранение*.

3. Полицейски органи и дейност за охрана и контрол при превода на опасни товари с железопътен транспорт.

Като единна структура и организация, отдел „Транспортна полиция“ осъществява оперативно-издирвателна, превантивна и информационно – аналитична дейност по предотвратяване, пресичане, разкриване и разследване на престъпления и опазване на обществения ред на територията на железопътната инфраструктура и железопътния транспорт в страната. Структурата и числеността се утвърждават от министъра на Вътрешните работи. В структурно отношение отдел „Транспортна полиция“ (ОТП) се състои от сектори и групи, които се ръководят от началници, пряко подчинени на началника на отдела и осъществяват функции за методическа помощ и контрол спрямо районните полицейски управления, съобразно компетентността им по направление на дейност. На територията на страната се изградени 8 районни управления „Транспортна полиция” - София, Мездра, Горна Оряховица, Русе, Варна, Бургас, Стара Загора и Пловдив, със съответните подразделения – сектори, групи и самостоятелни звена.

Организацията, ръководството и изпълнението на задачите на охранителния състав от „Транспортна полиция“ за обезпечаване на сигурността при превоз на опасни товари с железопътен транспорт, обхваща комплекс от охранителни мероприятия разделени в отделни етапи – подготвителен, изпълнителен и заключителен.

Подготвителният етап обхваща дейностите по определяне изискванията към полицейските служителите и техните ръководители в рамките на съответната

длъжностна характеристика; запознаване с цялостния технологичен процес и правила за осъществяване на железопътния транспорт; подробен инструктаж и запознаване с изискванията за здравословните и безопасни условия на труд при железопътен транспорт; преценка необходимостта от екипировка – униформено облекло, помощни средства и въоръжение, средства за връзка и комуникация, предпазни и защитни средства; планиране на дейността по опазване на обществения ред за охрана на опасни товари по железопътния транспорт; предварително обучение и тренинг на състава определен да изпълнява тази дейност.

Изпълнителният етап е свързан с дейностите по определяне на полицейските служители за организиране и извършване на охранителната дейност; изготвяне и подписване на заповед от началника на ОТП за постоянните и временните маршрути за движение на нарядите и местата за тяхната смяна; провеждане на инструктаж и проверка готовността на служителите; поемане на охраната на подвижния влаков състав – настаняване във вагона за охрана, проверка сигурността и безопасността на товара и съпровождащите документи, разположението на вагоните съгласно изискванията и доклад; действия по време на движение; действия по време на спиране; действия при извънредни ситуации – опасност от природни бедствия, аварии, катастрофи и други железопътни произшествия; действия по взаимодействие със служителите от Оперативната дежурна част в отдела, районните управления „Транспортна полиция“ и управленията в Областните дирекции на МВР.

Заклучителният етап включва дейностите на служителите, охраняващи опасни товари по предаването им на получателя и попълване на съществуващите документи; доклад, последващ анализ и разбор на дейността по охраната – позитивни практики и констатирани пропуски и предписания ако са необходими.

В изпълнение на дейността по охрана на опасни товари, органите на „Транспортна полиция“ осъществяват взаимодействие с други структурни звена на МВР, длъжностни лица от железопътните компании и собственика. Обект на взаимодействието са действия по осигуряване на конкретна информация за композиране, тръгване, движение и пристигане на композицията, изпълнение на задачи по наблюдение, охрана, огледи на подвижни влакови състави и други.

4. Контролни функции на полицейските органи, при охрана на опасни товари превозвани с железопътен транспорт.

Освен функциите си по организиране и извършване на дейност по охрана на опасни товари, служителите от „Транспортна полиция“ изпълняват и контролна дейност в изпълнение на Закона за частната охранителна дейност, по отношение осъществяваната от частни охранителни фирми охрана на обекти и опасни товари в железопътния транспорт. Основните функции на контролните органи са концентрирани преди всичко в това, да изискват необходимите за провеждането на контрола документи и информация; да изискват достъп до охраняваните обекти; да дават задължителни предписания за привеждане на охранителната дейност в съответствие с изискванията на закона; да контролират спазването на изискванията на Закона за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия при въоръжената охрана; да извършват охранително обследване на обекти и да дават предписания. При осъществяването на тези функции е абсолютно задължително целенасоченото взаимодействие с компетентните служби от Главна дирекция „Национална полиция“ и Областните дирекции на МВР. В рамките на осъществяваната контролна дейност се констатират пропуски, увеличаващи нивото на риск, свързани с липса на цялостна подзаконова регламентация на охраната на опасни товари; стриктния достъп до подвижния влаков състав, включително тяговия; занижени показатели при извършване на проверки в изпълнение на Закона за частната

охранителна дейност и Закон за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия; отсъствие на стандартни изисквания към екипировката на охраняващите; непълноценно взаимодействие между районните управления на „Транспортна полиция“ и тези от областните дирекции на МВР и структурните звена на Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“; неефективно използване на административно наказателните разпоредби на Закона за частната охранителна дейност и Закон за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия и др.

Изводи и мерки.

Във връзка с дейността по охрана на опасни товари с железопътен транспорт, на базата на изследвания, проучвания и наблюдения правим следните *изводи*:

Дейността на полицейските органи и частните охранителни фирми, свързана с охраната на опасни товари с железопътния транспорт твърде рядко е обект на обсъждане, за разлика от дейността по охрана на ценни пратки и товари, извършвани с автомобилен транспорт. Опасностите и високия риск, свързани с транспортирането на опасни товари по железния път, налагат реализирането на адекватни мерки за тяхната сигурност и защитеност.

Специфичната обстановка и условия на технологичния процес в железопътната инфраструктура и транспорт, като част от критичната инфраструктура на страната, в комбинация с разнообразните характеристики и свойства на опасните товари, създават основателни предположения за заплахи за живота и здравето на пътуващите граждани, длъжностните лица от транспортните компании, нанасяне на материални и финансови щети на различни съоръжения и обекти. Дейността по охрана на опасни товари не е достатъчно ефективна (данните са от проведено емпирично социологическо изследване).

Екипировката (лични предпазни и защитни средства) на охраняващите служители не е съобразена с нивата на риск от нараняване, обгазяване и др.

Спецификата на дейността по охрана на опасни товари с железопътен транспорт налага, регламентирането ѝ в отделен подзаконов нормативен акт.

Съвременните заплахи от терористични прояви особено в железопътния транспорт, предполагат преразглеждане на реда за охрана на опасни товари.

Въпреки регламентираните изисквания, липсват точни критерии за влизане и престояване в локомотивите на лица от охраната.

Органите за „Пожарна безопасност и защита на населението“ не разполагат с достатъчна и своевременна информация за местонахождението и движението на композиции с опасни товари.

В тази връзка и с цел снижаване рисковете от настъпване на вредни за икономиката и железопътния транспорт резултати и подобряване на средата за сигурност, считаме за наложително изпълнението на *следните мерки*:

- Създаване и прилагане на подробни правила за охрана при превоз на опасни товари с железопътен транспорт в рамките на наредбата за охрана на ценни пратки и товари или регламентиране на тези правила в отделна наредба. Спецификата на технологичния процес на жп транспорт, налага регламентиране организацията на охраната при движение, престой, предаване и приемане на опасните товари, в повечето случаи много по-различна от охраната на ценни пратки и товари, осъществявани с автомобилния транспорт;

- Съобразяване на дейността по охрана на опасни товари с изискванията за безопасни и здравословни условия на труд в железопътния транспорт;

- Прилагане на стандартни изисквания за използване на задължителна екипировка от защитни и предпазни средства, при охраната на опасни товари, независимо от това дали тази дейност се осъществява от полицейски органи или частни охранителни фирми;

- Преразглеждане на реда за определяне на подвижните влакови състави с опасни товари, подлежащи на охрана;

- Съгласуване и утвърждаване на ред за пътуване на служители от охраната в тяговия състав като крайна мярка и определяне на тези изключителните случаи;

- Съгласуване на ред за предварително уведомяване на органите за „Пожарна безопасност и защита на населението”, с цел създаване на организация на съвременното им реагиране, при заплахата от възникване на извънредни ситуации при превоз на опасни товари с железопътен транспорт, без значение за времето и мястото;

- Изменение и допълнение на Закона за частната охранителна дейност, с цел възлагане на компетенции и на служители от Главна Дирекция „Гранична полиция”, при охрана и контрол на опасни товари с железопътен транспорт на територията, обособена между граничните гари на Република България и съседна държава.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Правилник за превоз на опасни товари с жп транспорт RID в сила от 01.01.2013г.;
- [2] Директива на ЕС 96/49/ЕС относно уеднаквяването на законите в страните-членки по отношение на жп превози на опасни товари;
- [3] Наредба № 46 за железопътен превоз на опасни товари в Р.България;
- [4] Закон за МВР;
- [5] Закон за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия;
- [6] Закон за частната охранителна дейност;
- [7] Закон за железопътния транспорт;
- [8] Наредба за осигуряване на физическата защита на ядрените съоръжения, ядрения материал и радиоактивните вещества;
- [9] Галев Б., Ананиев С., Транспортна политика на ЕС и обучение на консултанти по сигурността при превози на опасни товари с железопътен транспорт „Транспорт София 2003г ВТУ “Т.Каблешков”

EFFECTIVE SECURITY MEASURES IN THE TRANSPORT OF DANGEROUS GOODS BY RAILWAY TRANSPORT

Vasil Kostadinov¹, Simeon Ananiev Ananiev²
vas.kostadinov@abv.bg, saexpert@abv.bg

¹Ministry of the interior academy, Sofia,

²Todor Kableshkov University of Transport, Geo Milev str. 158, 1574 Sofia, Bulgaria

Key words: indicators, monitoring, railway infrastructure, combined transport transport, freight forwarding,.

Abstract: The article discusses the security services as one of the important problems of safety in the transport of dangerous goods; facing participants in implementation of rail transport, which requires implementation of effective security measures, with purpose preserve their integrity and security, during transportation, for not admission of the criminal violations.

In the article are considered normative regulation and the functions of organizing and performance of activities related to security of dangerous goods from "Transport Police" and the security companies, the control activities in respect to implemented by private security companies, protection of objects and dangerous goods in railway transport.

In the study are structured and analyzed the organization, management and implementation of tasks to ensure security in the transport of explosives and other dangerous goods by rail transport, are covering from a range of security measures divided into distinct stages - preparatory, executive and final.

Conclusions are made about the need from the application of uniform rules and norms for security of dangerous goods, pealized by police and security companies, which will allow, improve the security environment in the rail transport and the objects of the railway infrastructure, as part of the critical infrastructure of the country. In conclusion are defined and proposed specific measures to reduce the risk of occurrence of of adverse effects and improvement of the security environment.